

‘Er móet een grens zijn’

Embryoselectie: ja of nee

In zijn reeks *Spraakmakende zaken* praat Paul Rosenmöller deze week over een heikel onderwerp: embryoselectie. Mag het of mag het niet? Volgens ethicus dr. Theo Boer ligt de waarheid ergens in het midden. ‘En die waarheid is in elk geval ongreepbaar.’

TEKST: ELLEN LEIJSER

→ De medische wetenschap is sinds een aantal jaren in staat om al in een zeer vroeg stadium embryo's te onderzoeken op erfelijke afwijkingen. Zo'n onderzoek heeft plaats als het embryo uit nog niet meer dan ongeveer acht cellen bestaat. Op dat moment heeft het zich nog niet genesteld in de baarmoederwand, vandaar dat we spreken over pre-implantatie genetische diagnostiek (PGD). Als de aanwezigheid blijkt van een gen dat een erfelijke ziekte veroorzaakt, kan besloten worden om het embryo niet verder te laten groeien. Het meest bekende voorbeeld is het gen dat een agressieve en vaak dodelijke vorm van borstkanker veroorzaakt. Maar moet of mag je dat doen, embryo's op deze manier selecteren? Deze discussie roept heftige reacties op. Aan de ene kant zijn er schrijnende verhalen van vrouwen met het borstkankergeen, aan de andere kant de mensen bij wie PGD induist tegen hun levens- of geloofsovertuiging. Ook de politiek is verdeeld; in het kabinet staat de PvdA lijnrecht tegenover de ChristenUnie. Deze verdeeldheid heeft afgelopen zomer geleid tot het instellen van een Landelijke Indicatiecommissie die besluit of een behandeling ethisch is te rechtvaardigen.

‘NEE, TENZIJ’

Dr. Theo Boer, docent christelijke ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit in Utrecht, heeft meegeschreven aan het hoofdstuk over medische ethiek in het CDA-programma. De definitie wat een embryo is, is al meteen goed voor meer vragen dan antwoorden. Boer: “Ik zeg het bewust: ik weet niet wat een embryo is. Natuurlijk is het beginnend menselijk leven, individueel en uniek menselijk leven. Of het een persoon is,

betwijfel ik zeer. Maar ik weet het niet zeker.” De Boer is niet tégen embryoselectie. Wel pleit hij voor terughoudendheid. “Ik zeg nee, tenzij. Als je niet zeker weet wat een embryo is, moet je heel voorzichtig zijn. Deze bestendige langdurige onwetendheid deel ik met verreweg de meeste mensen, denk ik. Je hoort in de hitte van de strijd wel eens: ach, het is niet meer dan een klompje cellen. Anderen reageren daarop door te stellen dat een embryo al een kindje is. De waarheid ligt waarschijnlijk ergens in het midden. En die waarheid is in elk geval ongreepbaar. Als je zegt dat een embryo een persoon is, mag je er niets mee

Je hoort in de hitte van de strijd wel eens: ach, het is niet meer dan een klompje cellen’

doen. Als je zegt dat het géén persoon is, mag je er alles mee doen, zo lijken de twee uitersten. Terwijl mijn stelling is dat er ook waarden in het bestaan zijn die géén persoon zijn en waar je toch voorzichtig mee om gaat. Een voorbeeld is de natuur. Je gaat niet zomaar een berg afgraven, of een diersoort uitroeien. Dat geldt ook voor planten. Die hebben geen gevoel, zeker, maar toch moet je een reden hebben om er iets mee te doen. Bijvoorbeeld dat je ze nodig heb voor je gezondheid. Waar het om gaat, is dat er waarden zijn die niet persoonlijk zijn en toch bescherming genieten.”

De ethicus Boer vindt dat de reden voor embryoselectie heel concreet moet zijn. “Embryoselectie bij het minste of geringste wil niemand. Naarmate een ziekte ernstiger is, en er een grotere kans bestaat dat de ziekte zich manifesteert, vinden we ingrijpen iets minder problematisch. De grote vraag is natuurlijk waar het juiste midden ligt.”

POLDERMODEL

Boer is geen voorstander van het volledig overlaten van de beslissing aan de individuele mens. “Er móet een grens zijn. Al was het alleen maar omdat het aanbod van embryoselectie ook weer een vraag schept. Daarom vind ik die commissie zo gek nog niet. Een typisch Nederlandse oplossing, zo'n polder-

model? Elke democratie kent de noodzaak dat mensen die het niet met elkaar eens zijn met elkaar om de tafel gaan zitten. Om sámen iets te bedenken waar ze beiden met rechte rug achter kunnen staan. Je kunt het polderen noemen, maar je ziet het in elk beschaafd land.”

Boer staat voor honderd procent achter het gesloten compromis. “Een compromis betekent dat anderen ook rekening houden met jou. Als het goed is, hebben alle partijen het idee dat er naar hen is geluisterd. En dat is een groot maatschappelijk goed.” Wel erkent hij het gevaar dat een compromis ‘verdacht’ wordt. “Dat tegen politici wordt gezegd: ‘In je program staat dit, maar nu doe je dat’.”

Met lichte verontwaardiging in zijn stem: “Maar wat wil je dan? Een dictatuur? De SGP bekritiseerde de ChristenUnie en vond dat die partij nooit had mogen meewerken. Maar wat is het alternatief? Een getuigenispartij die aan de zijlijn staat? Volgens mij hebben protestants-christelijken altijd de visie omarmd dat je moet participeren in de maatschappij. Wat dat betreft denk ik dat vanuit de protestantse hoek het compromis aanvaardbaar is.”

GLIJDENDE SCHAAL

Het opstellen van die richtlijnen zal een flinke kluit zijn voor de commissie. “Het is lastig: hoe concreter je het maakt hoe moeilijker het is. Wanneer passeer je een grens? Dat betekent volgens mij dat die commissie het nooit helemaal goed zal kunnen doen. Wat zij voorstelt als grens zal ongetwijfeld door sommige mensen als ongewenst worden beschouwd.” Boer maakt een vergelijking met te hard rijden. “Ik word bekeurd als ik 126 rijd, maar niet als ik 125 rijd. Eén kilometer meer en ik krijg een boete van 18 euro. Wat is nu één kilometer? Niets! Toch moet er ergens een lijn zijn. En diegene die betere criteria heeft, moet het maar zeggen. Ik voorspel dat er een hoop frustratie op de commissie zal afkomen. Maar desondanks moet ze doorgaan.” De vaak geuite angst van een glijdende schaal, deelt Boer niet. “Ik heb vertrouwen in zelfregulering. Een ontwikkeling corrigeert zichzelf. Bovendien, zouden we er nu zoveel lol in hebben dat iedereen aan het selecteren slaat? Het is gewoon niet leuk, dus het zal altijd een uitzondering blijven.”

Spraakmakende zaken

Paul Rosenmöller praat deze week in *Spraakmakende zaken* met klinisch geneticus Christine de Die uit Maastricht over de kindervens van mensen met een erfelijke ziekte. Mag je door het selecteren van embryo's kiezen voor gezond leven of leidt dat tot een griezelige samenleving waarin mensen met een gebrek niet worden geaccepteerd?

Spraakmakende zaken | NEDERLAND 2 | IKON | ZONDAG | 19.45